

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. **ชื่อโครงการ** การศึกษารูปแบบของสื่อและเนื้อหาเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เหมาะสมกับเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้

2. **ผู้วิจัย** ผศ. ปริญญา เฉิดโฉม และ ผศ. ปรีดถ พรหมมี
ที่อยู่ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90120
โทรศัพท์/โทรสาร 074-212-060 / 074-495-353

3. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพารารายใหญ่ที่สุดของโลก ทำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท โดยเฉพาะภาคใต้ซึ่งมีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดของประเทศ ปัจจุบันราคายางธรรมชาติมีความผันผวนมาก ทำให้เกษตรกรชาวสวนยาง ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่อาจไม่สามารถขายยางได้ในราคาที่เกษตรกรต้องการ ในขณะที่เดียวกัน สหกรณ์ สกย. /กลุ่มพัฒนาสวนสงเคราะห์ ที่ต้องรับซื้อน้ำยางจากสมาชิก เพื่อนำมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ก็ประสบปัญหาไม่สามารถควบคุมราคาวัตถุดิบ (น้ำยางสด) ได้

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของราคา เพิ่มความคล่องตัวในการซื้อขาย โดยผู้ที่จะได้รับประโยชน์ได้แก่ กลุ่มผู้ประกันความเสี่ยง (Hedger) ได้แก่ เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตร พ่อค้า ผู้แปรรูป และผู้ส่งออกและกลุ่มผู้แสวงหากำไรจากส่วนต่างของราคา (Speculator) ได้แก่ นักลงทุนทั่วไป (มนยศ วรธนะภูติ, 2548) แต่จากการดำเนินงานของตลาด ฯ ที่ผ่านมากลับพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเกษตรกรชาวสวนยาง สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้ เนื่องจากขาดความรู้เกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลและปัญหาด้านระบบการติดต่อสื่อสาร (กุลภัทธา สีโรดม, 2547)

ดังนั้นการศึกษารูปแบบของสื่อและเนื้อหาเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เหมาะสมกับเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้ เพื่อให้ได้เครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบของสื่อที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรชาวสวนยางได้ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้มากยิ่งขึ้นและนำมาซึ่งการใช้ประโยชน์เพื่อประกันความเสี่ยงด้านราคายางของเกษตรกรต่อไป

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภคของผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้
- 4.2 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้และทัศนคติต่อสื่อรูปแบบต่างๆ ของผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้
- 4.3 เพื่อศึกษาความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยของผู้นำเกษตรกรชาวสวนยาง ในภาคใต้
- 4.4 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ของเกษตรกรชาวสวนยาง ในภาคใต้

5. วิธีการศึกษา (โดยย่อ)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ สำหรับข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างจากผู้นำเกษตรกรจำนวน 200 ตัวอย่าง กระจายใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี จังหวัดละ 40 ตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการอภิปรายผลตามหลักเหตุและผล

6. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำเกษตรกร รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มและบทบาทของผู้นำ พฤติกรรมการบริโภคของผู้นำเกษตรกร รูปแบบของสื่อที่เกษตรกรต้องการ และการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะ

6.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำเกษตรกรชาวสวนยาง

ผู้นำเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.7 มีอายุเฉลี่ย 46.75 ปี โดยเป็นกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด จำนวน 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 34 สำหรับระดับการศึกษาของผู้นำเกษตรกรมีความหลากหลายตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี โดยร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมา ร้อยละ 19.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 18.1 จบการศึกษาระดับ ปวช./ปวส. แต่เมื่อพิจารณาผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปมีถึงร้อยละ 60 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ดี เนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาสูง ผู้นำเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.75 คน โดยมีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 3-5 คน ร้อยละ 61.4 โดยผู้นำเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 76.3 มีรายได้อยู่ในช่วง 5,000 -10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.5 อาจเพราะเป็น

เกษตรกรรายย่อยมีพื้นที่สวนยางไม่มากนัก และผู้นำเกษตรกรอีกร้อยละ 29.3 มีรายได้มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน

6.2 รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มและบทบาทของผู้นำ

ผู้นำเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.6 มาจากสหกรณ์กองทุนสวนยางจำกัด มีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำเฉลี่ย 6.43 ปี โดยร้อยละ 40.9 มีบทบาทหรือสถานะเป็นผู้นำกลุ่มหรือประธานสหกรณ์ รองลงมาร้อยละ 26.9 เป็นกรรมการ และสมาชิกคิดเป็นร้อยละ 20.5 ที่เหลือร้อยละ 16.7 เป็นผู้จัดการสหกรณ์ โดยผู้นำเกษตรกรได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์หรือกลุ่ม ดังนี้ร้อยละ 55.8 คิดว่าผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อีกร้อยละ 43.3 คิดว่าผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี มีเพียง ร้อยละ 0.9 เท่านั้นที่คิดว่าผลการดำเนินงานอยู่ในระดับค่อนข้างแย่ ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวจะส่งผลต่อแนวความคิดในการขยายกิจกรรมของกลุ่มสู่การดำเนินงานรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป โดยกลุ่มเกษตรกรที่มีผลการดำเนินงานดีย่อมมีแนวคิดหรือมีศักยภาพที่จะขยายรูปแบบธุรกิจสู่กิจกรรมอย่างอื่น ได้ง่ายกว่ากลุ่มที่มีผลการดำเนินงานที่ไม่ดี

สำหรับรูปแบบกิจกรรมของกลุ่ม จากการสอบถามผู้นำเกษตรกร พบว่ากลุ่มเกษตรกรร้อยละ 70.2 มีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตหรือการตลาดของยางพาราด้วย โดยเป็นกิจกรรมทางการเงิน เช่น การออมเงินและการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิก ร้อยละ 32.6 รองลงมาคือกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมร้อยละ 24.5 กิจกรรมจัดหาและจำหน่ายสินค้า เช่น ข้าวสาร ทุเรียน ร้อยละ 21.8 และกิจกรรมพัฒนาความรู้ ร้อยละ 21.2 ซึ่งจากผลการสำรวจกิจกรรมของกลุ่มแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรมีประสบการณ์การทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าจะเป็นฐานที่ดีในการต่อยอดสู่กิจกรรมการซื้อขยาล่วงหน้าในอนาคตต่อไปได้

6.3 พฤติกรรมการบริโภคสื่อของผู้นำเกษตรกร

เครื่องรับสื่อที่ผู้นำเกษตรกร ร้อยละ 96.7 มีใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมาคือ โทรศัพทมือถือ ร้อยละ 87 วิทยุเทป ร้อยละ 58.6 และเครื่องเล่น VCD/DVD ร้อยละ 57.2 ส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์ นั้นมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 35.3 เท่านั้นที่มี ดังนั้นช่องทางการนำเสนอสื่อที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ง่ายและทั่วถึงมากที่สุด คือ สื่อทางโทรทัศน์และโทรศัพทมือถือ ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสำรวจช่องทางการรับสื่อที่เกษตรกรนิยมใช้หรือเป็นช่องทางที่เกษตรกรได้รับสื่อ/ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ เนื่องจากมีความหลากหลายของรูปแบบรายการ และมีความน่าสนใจ รองลงมาคือ วิทยุ เนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้ง่ายและมีความสะดวกสามารถเปิดฟังได้โดยไม่รบกวนเวลาการทำงาน และสื่ออันดับที่ 3 คือ หนังสือพิมพ์และหนังสือประเภทต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่ประหยัด ใช้ง่ายและมีความสะดวกในทุกสถานที่

โดยช่วงเวลาที่ผู้นำเกษตรกรนิยมใช้ในการบริโภคสื่อในช่วงกลางคืนเวลา 18.01 – 20.00 น. มากที่สุด รองลงมาเป็นช่วงเช้าเวลา 6.00-8.00 น. ช่วงบ่าย เวลา 12.00-14.00 น. และช่วงเย็น เวลา

16.00-18.00 น. ตามลำดับ จะสังเกตได้ว่าช่วงเวลาที่ผู้นำเกษตรกรบริโภคน้ำเป็นช่วงเวลาที่สื่อโทรทัศน์นำเสนอรายการข่าว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางสังคมของคนได้ โดยเฉพาะผู้นำเกษตรกรเป็นเพศชายและมีอายุเฉลี่ย 46 ปี ซึ่งส่วนใหญ่นิยมติดตามข่าวสารมากกว่ารายการอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกิจวัตรประจำวันของผู้นำเกษตรกรส่วนใหญ่ดังนี้ ในช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 4.00 – 12.00 น. เป็นช่วงที่ผู้นำเกษตรกรประกอบอาชีพเกี่ยวกับสวนยางเช่น กรีดยาง เก็บน้ำยาง ซื้อมาขายน้ำยางสด ทำยางแผ่น และทำงานที่กลุ่ม/สหกรณ์ โดยในช่วงเวลาดังกล่าว เกษตรกรจะไม่ค่อยรับสื่อต่าง ๆ เนื่องจากมีภารกิจค่อนข้างยุ่ง แต่ในช่วงเวลาบ่าย กลางคืน คือเวลา 13.00-20.00 เป็นช่วงที่ผู้นำเกษตรกรชมข่าวโทรทัศน์หรือเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00 – 20.00 น. เป็นช่วงที่ผู้นำเกษตรกรส่วนใหญ่ดูรายการโทรทัศน์มากที่สุด ดังนั้นหากตลาดล่วงหน้าต้องการนำเสนอสื่อควรเลือกช่วงเวลาเย็นจนถึงค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรว่างจากการทำงานและสะดวกที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

6.4 รูปแบบของสื่อที่เกษตรกรต้องการ

รูปแบบของสื่อหรือการนำเสนอข้อมูลที่ผู้นำเกษตรกรต้องการพบว่า ร้อยละ 68.8 ต้องการให้นำเสนอในลักษณะข่าว หรือรายการวิเคราะห์ข่าว เพราะมีความน่าเชื่อถือ ได้ข้อมูลที่ทันสมัย รองลงมาร้อยละ 35.5 ต้องการให้เป็นรูปแบบรายการสารคดี และอีกร้อยละ 20.9 ต้องการให้เป็นรูปแบบการพบปะพูดคุย เพื่อให้สามารถสอบถามข้อสงสัยได้ทันที และที่สำคัญเนื้อหาที่จะนำเสนอผ่านสื่อดังกล่าวต้องทำให้เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย ไม่ใช่ศัพท์เทคนิคมากเกินไปและควรมีตัวอย่างประกอบการอธิบายด้วย

6.5 การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 71.2 ทราบดีว่ามีการจัดตั้งและดำเนินงานของตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าในประเทศไทยแล้ว โดยร้อยละ 67.4 เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของตลาดล่วงหน้ามาแล้ว โดยทราบจากสื่อโทรทัศน์ การบอกเล่าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และจากบริษัทนายหน้า

แต่จากการสำรวจทัศนคติต่อผู้นำเกษตรกรเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า พบว่าผู้นำเกษตรกรมีทัศนคติต่อตลาดล่วงหน้าที่ไม่ค่อยดี ($\bar{X} = 2.8$) โดยเฉพาะรูปแบบและเนื้อหาของสื่อเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า ซึ่งค่อนข้างเข้าใจยากและเป็นศัพท์เทคนิคเชิงวิชาการและเป็นภาษาอังกฤษมากเกินไป ทำให้เกษตรกรรู้สึกว่าการตลาดล่วงหน้าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เกษตรกรทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงและนำข้อมูลของตลาดล่วงหน้ามาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากไม่เข้าใจข้อมูลต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงต้องการที่จะรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนมาจากความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับกรมมีผู้นำเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับตลาด

สินค้าเกษตรล่วงหน้าเพื่อคอยให้คำปรึกษาในแต่ละอำเภอ ที่มีระดับทัศนคติที่เห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.7$)

จากการสำรวจความต้องการของผู้นำเกษตรกรเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ พบว่า ผู้นำเกษตรกรต้องการทราบวิธีการขั้นตอนการเข้าไปซื้อขายยางในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นอันดับสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 27.4 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้ามาแล้ว ทราบถึงประโยชน์ของตลาดล่วงหน้าแล้วและต้องการเข้าไปใช้ประโยชน์ในการประกันความเสี่ยงด้านราคาแต่ไม่ทราบถึงขั้นตอน ข้อมูลที่มีความต้องการรองลงมาคือ เทคนิคการวิเคราะห์ราคาล่วงหน้า เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดราคาซื้อขายยางและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 25.6 เช่นเดียวกัน

6.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำเสนอสื่อเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า

จากการสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า พบประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้าและไม่มีที่ปรึกษาที่จะคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า โดยควรอยู่ในลักษณะที่เข้าใจง่าย เห็นตัวอย่างชัดเจน โดยเกษตรกรเสนอให้มีนำเสนอโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและเป็นภาษาง่าย ๆ ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์สาธิตทดลองการซื้อขายเพื่อแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการซื้อขายล่วงหน้า

2) ปัญหาการขาดความรู้และข้อมูลในการวิเคราะห์ราคาล่วงหน้า และเกษตรกรต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แนวโน้มราคา ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรือสื่อรูปแบบอื่น ๆ เช่น SMS ทางโทรศัพท์มือถือ รายการข่าววิทยุท้องถิ่น หรือผ่านทางเจ้าหน้าที่กองทุนสวนยางที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรอยู่แล้ว

3) ปัญหารูปแบบของสื่อที่นำเสนอตลอดจนผู้ที่นำเสนอ เช่น พนักงานบริษัทนายหน้าไม่สามารถนำเสนอให้ผู้นำเกษตรกรเข้าใจถึงวิธีการและขั้นตอนในการเข้าไปใช้ประโยชน์ในการประกันความเสี่ยงด้านราคาได้ นอกจากนั้นยังส่งผลให้เกิดทัศนคติทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับการซื้อขายล่วงหน้าว่าเป็นการเข้าไปแก๊งกำไร ทำให้ราคาผันผวน ในขณะที่คนที่เดือดร้อนจากการที่ราคายางผันผวนคือ เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ดังนั้นแนวทางแก้ไข จึงควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อตลาดล่วงหน้า เพื่อให้เกษตรกรเปิดใจกว้างในการยอมรับตลาดล่วงหน้าต่อไป